
**Розділ 2. Теоретико-методологічні засади книгознавства,
бібліотекознавства та бібліографознавства**
Part 2. Theoretical and Methodological Foundations of Book Science,
Library Science and Bibliography

■ <https://doi.org/10.31516/2410-5333.056.07>

УДК 021.4

Н. А. Коржик, кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач, Харківська державна академія культури, м. Харків
nktvlya@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0305-2864>

**КРЕАТИВНІ ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ОБСЛУГОВУВАННЯ
КОРИСТУВАЧІВ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК¹**

Досліджено сучасний стан бібліотечного обслуговування, проаналізовано асортимент надаваних публічною бібліотекою послуг, акцентовано на сервісах, що користуються підвищеним попитом серед українських користувачів. Впорядковано форми та засоби бібліотечного обслуговування, приведено приклади застосування їх в бібліотечній діяльності.

Ключові слова: бібліотека, бібліотечне обслуговування, форми обслуговування, користувачів, інформаційні потреби, класифікація інноваційних форм бібліотечного обслуговування.

Н. А. Коржик, кандидат наук по социальным коммуникациям, старший преподаватель, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

**КРЕАТИВНЫЕ ФОРМЫ И СРЕДСТВА ОБСЛУЖИВАНИЯ
ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ СОВРЕМЕННЫХ БИБЛИОТЕК**

Исследовано современное состояние библиотечного обслуживания, проанализирован ассортимент предоставляемых публичной библиотекой услуг, акцентировано на сервисах, которые пользуются повышенным спросом среди украинских пользователей. Упорядочено формы и средства библиотечного обслуживания, приведены примеры применения их в библиотечной деятельности.

Ключевые слова: библиотека, библиотечное обслуживание, формы обслуживания, пользователи, информационные потребности, потребности.

N. A. Korzhyk, Candidate of Sciences in Social Communications, Senior Lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

**CREATIVE FORMS AND MEANS OF SERVICE FOR USERS
OF MODERN LIBRARIES**

The purpose of the article is to define modern creative forms of service for users of public libraries, to find out the assortment of the most popular ones

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

with the purpose of distribution based on this experience of libraries of Ukraine.

Research methodology. The article considers the features of modern library services; special attention is paid to the main forms and means of service.

Results. Interaction with users in the library takes place through the service process, which is an important indicator of the viability of the institution, determining its active participation in informing society and citizens. Effective service of modern users is based on digital technologies of information provision, but their mastering by libraries is not the only condition of quality of library and information service. Now library users need not only information in a convenient format and comfortable conditions of its consumption, but also a unique place where there are opportunities to learn, develop, communicate, rest, self-realization, receive professional consultation of specialists. The article presents creative forms and means of services for users of public libraries. Special attention is paid to the systematization of forms and means of service and their application in public libraries. The author analyzes the leisure activities of public libraries of Ukraine, organizes forms and means of service in public libraries and describes the most popular ones.

Novelty. The article is the first attempt to analyze and systematize forms and means of service in public libraries of Ukraine.

The practical significance. The paper may be of a particular interest to the specialists in library and information science.

Keywords: *library, library services, forms of service, users, information needs, classification of innovative forms of library services.*

Постановка проблеми. Взаємодія з користувачами в бібліотеці відбувається під час обслуговування, котре є важливим показником життєздатності установи, визначає її активну участь в інформуванні суспільства та громадян. Ефективне обслуговування сучасних користувачів базується на цифрових технологіях надання інформації, але їх опанування бібліотеками є не єдиною умовою якості бібліотечно-інформаційного сервісу. Нині користувачі бібліотек потребують не лише інформації в зручному форматі та комфортних умов її споживання, але й унікального місця, де поєднуються можливості навчатись, розвиватись, спілкуватись, відпочивати, самореалізовуватись, отримувати професійну консультацію фахівців.

Сучасне життя характеризується соціальною та економічною нестабільністю, швидкоплинністю, непередбачуваністю і тому є суттєвим стресовим чинником для людини. Відсутність знань, необхідних для успішної соціальної та психологічної адаптації, часто призводить до неадекватного сприйняття людиною життєвих реалій, яке супроводжується психологічними розладами, формуванням асоціальної поведінки.

Сервісна діяльність бібліотек має ґрунтуватися на наданні різноманітних інформаційних послуг усім категоріям користувачів для задоволення освітніх, інформаційних потреб, сприяння інтелектуальному, духовному розвитку, всесторонньому формуванню особистості з

обов'язковим врахуванням її соціального становища, фізичних особливостей, психологічного стану з метою профілактики антисоціальних проявів поведінки, популяризації здорового способу життя, полегшення їх інтеграції у суспільство тощо.

Сучасна бібліотека і нині найдоступніший, безоплатний соціокультурний заклад, який поєднує традиційні функції з інноваційними, що розширює асортимент бібліотечних сервісів завдяки можливості впровадження нових, інтерактивних форм та методів бібліотечно-інформаційного обслуговування, що реалізують гедонічну й рекреаційну функції, сприяють використанню бібліотерапевтичного інструментарію, який допомагає поліпшувати психологічний стан користувачів, їхній загальнокультурний рівень. Сьогодні бібліотеки мають неабиякий спектр різноманітних сервісів, але вони ще недостатньо активно застосовуються в практиці роботи українських бібліотек.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях питання бібліотечного обслуговування висвітлюються в працях таких відомих фахівців, як А. Айзенберг (1996), В. Азарова (1998), В. Брежнева (2004), В. Бородіна (2013), М. Дворкіна (2003; 2009; 2011), Т. Дергілева (2010), В. Мінкіна (2004), Ю. Мелентьева (2006). Автори акцентують на історичних, теоретичних, технологічних та організаційних аспектах бібліотечного обслуговування як індивідуального користувача, так і різних користувачьких груп.

У більшості наукових праць доведено необхідність моніторингу інформаційних та соціальних потреб користувачів як важливої умови розвитку стратегій ефективного бібліотечного обслуговування. Інформаційні потреби досліджують як закордонні, так і вітчизняні фахівці: Д. Блюменау (1998), С. Горова (2017), Л. Коновал (2014), Л. Кононученко (2009). Так, у працях Л. Кононученко акцентується на ефективності використання двох підходів до вивчення інформаційних потреб користувачів: психологічному та наукознавчому (2009), котрі взаємодоповнюють можливості один одного.

Т. Ловкова у своїй праці розглядає функціонування бібліотек як центрів дозвілля, наводить види гуртків у сучасних бібліотеках та надає перелік форм бібліотечно-дозволеної діяльності. Автор визначає дозвіллеву діяльність як цілеспрямовану, структуровану, раціонально-осмислену активність бібліотек, пов'язану з формуванням життєво-насутих духовних потреб користувачів з метою всестороннього і гармонійного розвитку особистості у сфері дозвілля (2009). Це визначення достатньо повно розкриває сутність дозвіллевої діяльності бібліотек.

Однак результати аналізу праць бібліотекознавців дозволяють констатувати відсутність несуперечливої класифікації сервісних заходів

публічних бібліотек, яка чітко узагальнює усе їхнє різноманіття та творчий потенціал.

Мета статті — визначити сучасні креативні форми обслуговування користувачів публічних бібліотек, з'ясувати асортимент найпопулярніших із них з метою застосування в досвіді роботи бібліотек України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім слід звернути увагу на сутність поняття «потреба», яке важливе для сфери бібліотечного обслуговування, саме з погляду на розуміння сучасного користувача. У «Академічному тлумачному словнику української мови» поняття «потреба» трактується як необхідність у кому-, чому-небудь, що потребує задоволення; або те, без чого не можна обійтись; вимоги, які необхідно задовольнити (2018).

Таким чином, потреба — це не лише необхідна інформація, яку може надати бібліотека, а й задоволення інформаційних, соціальних, психологічних потреб та представлення можливостей для навчання, розвитку, спілкування, релаксації, реабілітації, культурного відпочинку, самореалізації, в отриманні професійної консультації та допомоги, а також можливості експлуатації необхідного технічного обладнання та комфортного приміщення.

У праці Т. Дергілевої (2010) запропоновано класифікацію користувачьких інформаційних потреб, де виокремлено такі різновиди: широкі та вузькі; глибокі та поверхневі; стійкі й нестійкі; активні та пасивні. Ця класифікація не передбачає ознак, які дозволяють впорядкувати інноваційні форми обслуговування користувачів, що виникли на основі застосування новітніх інформаційно-комунікаційних та соціокомунікаційних технологій.

Зрозуміло, що поширення знань та надання інформації користувачеві завжди були і є в пріоритеті бібліотечного обслуговування, але сучасна динаміка соціокомунікативних змін потребує трансформації цього напрямку діяльності бібліотеки як такої структури, що здійснює активну комунікацію. Як свідчить закордонний досвід (2017), паралельно з традиційними формами діяльності в бібліотечному просторі розвиваються і нові моделі комунікації, запроваджуються соціальні послуги для різних категорій користувачів, а саме: спеціалізована консультативна допомога (наприклад, бібліотерапевта, психолога, юриста та ін.), запроваджуються нові інформаційні сервіси, що задовольняють мультипотреби сучасного користувача (Онищенко, 2015), тобто нині публічна бібліотека — це мультисервісний та багатофункціональний заклад (Миськевич, 2016), який через диверсифікацію бібліотечно-інформаційних продуктів та послуг прагне поліпшити свій позитивний імідж. Найповніше задоволення користувачьких потреб та їхній постійний розвиток були і є основною метою бібліотечного обслуговування.

Організація сервісного обслуговування бібліотек орієнтується на базові функції цього соціального інституту. Так, бібліотекознавець В. Бородіна звертає увагу на те, що для бібліотечного обслуговування важливим є задоволення спочатку таких основних функцій, як:

- соціальна — розкриває та забезпечує світоглядні, інформаційні, культурно-просвітницькі, освітні напрями;
- психологічна — ціннісно-орієнтаційні, пізнавальні, комунікаційні, емоційно-компенсаторські, рекреаційні, естетичні, рефлексивні;
- педагогічна — виховні та самовиховні, освітні та самоосвітні, навчальні та самонавчальні, розвиваючі напрями (Бородіна, 2004).

На думку Т. Дергілевої, також важливими для організації ефективної взаємодії бібліотеки з користувачем є принципи: доцільності, розвитку, демократії, комфортності (технологічної та психолого-педагогічної) (2010).

Отже, слід зазначити, що функції та принципи бібліотечного обслуговування є основою, на якій базується весь спектр створюваних бібліотекою заходів з метою найповнішого задоволення інформаційних та соціокультурних потреб користувачів. Різноманіття новітніх креативних заходів бібліотек потребує систематизації бібліотечних форм, які необхідно впорядковувати та вдосконалювати.

Нині існує досить широкий асортимент бібліотечних форм та засобів обслуговування користувачів, які доцільно систематизувати за такими сутнісними ознаками:

За інтерактивністю:

- мономедійні: традиційна книжкова виставка, бібліографічний огляд;
- мультимедійні: віртуальна книжкова виставка у форматі слайд-шоу, інтерактивних карт, відеороликів; відео майстер-клас, онлайн-курс, скайп-консультація, хобі-блог, видеокруїз, буктрейлер, мультимедійні зустрічі, open-air («легка атмосфера») — читання на відкритому повітрі ітн.

За цільовим призначенням:

- розвиваючі: читацька конференція, круглий стіл, креатив досвіду, креатив-лабораторія, лабораторія успіху, лабораторія читацького смаку, лабораторія читацької творчості, літературні курси, сходинки знань, читацький марафон, майстер-класи, спецкурси, тренінги, лекції;
- соціокультурні: бібліоніч, лото літературне, літературна фотосесія;
- меморіальні (дні): день сім'ї, день професії, день спеціаліста, день читання;
- розважальні (активні): бібліомарафон; флешмоб, бенефіс читача, бібліотечний журфік, книжний дрес-код, книжкове дефіле, літера-

турний суд, поетичний батл, флеш-бук, лекторій, клуби за інтересами, школи (школа юного бібліотекаря), бібліоперфоманс, літературна печка-куча, сторисек (сумісне читання), творчий читацький урок (навчання творчому читанню);

- інформаційні, що популяризують читання: «підвішена» книга (з рецензією читача на улюблену книгу), година інформації, година пізнань та відкриттів, бібліофреш (бібліографічний огляд новинок);
- рекомендаційно-інформаційні: бібліотечні огляди, прем'єри (презентації) видань (авторів), буктрейлер;
- PR форми: промо-акції, PR-акції, PR-кампанії, PRO-просування (пропагування) книг.

За формою організації:

- конкурсні: сімей, що читають, читців, фотоконкурс (фото-крос «Місто читає»);
 - клубні: клуб веселих та начитаних, дискусійний клуб, батьківський клуб, клуб сімейного читання, хобі-клуб;
 - святкові: свято книги, сімейне свято, свято читання, фестиваль молодіжної книги, ерудит-шоу, естет-шоу, шоу-бліц, аукціон знань, аукціон літературний, book-parties (бібліотечна вечірка), бенефіс читача, вечір-портрет;
 - ігрові: сюжетно-рольові ігри (літературний подіум та ін.), квести, пізнавально-розвиваючі ігри (вікторина-інформинка, вікторина-аукціон, вікторина лото, відео-вікторина), криптограма, геокешинг, гра-вікторина, ділова гра, інтелектуальна гра, літературна гра, пізнавальна гра, профорієнтаційна гра, психологічна гра, сімейна гра, навчально-пізнавальна гра та ін.;
 - ілюстративні: репортаж-огляд, поштамт (огляд періодики), книжковий портфель (огляд книжкових новинок), огляд-мандрівка, огляд інтерв'ю, експерт-огляд (обговорення), контрастний бібліо-огляд (драйв-книга, релакс-книга, статус-книга, книга-шок, книга-сенсація та ін.), бібліофреш (бібліографічний огляд новинок);
 - творче читання: голосне читання, чудодійне читання, юнацькі читання, читацький ковортинг (читаймо разом), коментоване читання.
- За наочністю:
- наочні форми надання інформації: бібліотечний квілт (інформаційний стенд, який складається з окремих частин-клаптиків), буктрейлер, айстопер (те, що зупиняє погляд), криптограма (зашифроване повідомлення для користувачів, наприклад, назва твору або ім'я письменника);
 - комплексні: зустріч у бібліотеці, літературно-музичні композиції, літературні та музичні вечори, бібліотечний вечір (тематичний).

За терапевтичним ефектом (або за ефектом дії):

- арт-терапія;
- бібліотерапія, казкотерапія;
- музична терапія.

Отже, наведені бібліотечні форми й засоби бібліотечного обслуговування повністю розкривають та втілюють базові прояви бібліотечних функцій (соціалізуючої, психологічної, педагогічної, виховної, рекреаційної), стають у нагоді кожному користувачеві бібліотеки, надаючи можливості обрати в бібліотеці найцікавіший та найпотрібніший вид комунікації.

Аналіз досвіду роботи українських бібліотек висвітлює форми обслуговування, які найчастіше застосовуються: номедійні, мультимедійні, ігрові, конкурсні, ілюстративні, розважальні, а також, найпопулярніші з них, бібліотерапія, казкотерапія, арт-терапія. Наприклад, Харківська обласна універсальна наукова бібліотека з перелічених форм найактивніше застосовує: клубні форми роботи (клуб виноградарів, клуб «Лілея» (для квітниківів), клуб «Розрада» (музичний напрям)); тарозвиваючі(майстер-класи, тренінги).

Серед користувачів публічної бібліотеки імені Лесі Українки (м. Київ), яка застосовує достатньо широкий асортимент різноманітних форм обслуговування, найкращими є міський клуб бібліотекарів, клуб любителів музики «Душу музикою омий» та клуб ораторської майстерності «Король говорить»; перегляд художніх фільмів; надає населенню безоплатні юридичні консультації; бібліоарт, бібліотекою ведеться активна проектна діяльність (наприклад, «Бібліотерапія: твоя книга щастя» з психологом З. Біневич; «Людина»; «Бібліотека+Театр»), проводяться театральні вечори.

Олександрійська міська централізована бібліотечна система (м. Олександрія, Кіровоградська область) серед традиційних форм обслуговування найчастіше використовують наступні: бібліотечний квілт, мовознавчий марафон; літературно-мовний диліжанс, мовознавчий турнір; креатив-паті; правовий відеосалон, відеоцікавинки; майстер-клас з оригамі та майстер-клас з розпису імбирних пряників.

Найпопулярнішими заходами серед користувачів Центральної міської публічної бібліотеки ім. М. Горького (м. Краматорськ) є психотренінги; фотоконкурси, конкурси буктрейлерів, конкурси творчих робіт школярів та учнівської молоді); клубні форми (клуб «Райдуга» таклуб «Вернісаж», клуб «Самоцвіт» (геолого-краєзнавчий клуб), клуб «Спілка української молоді»).

Централізована бібліотечна система для дітей Львова акцентує увагу на ігрових формах, таких як інтерактивні ігри, квести, бібліомарафони; проводяться креативні презентації книг львівських видавництв;

є наукова лабораторія для школярів; читання-частування, відбувається перегляди фільмів.

Бібліотеки ЦБС Холодногірського району (м. Харків) застосовують такі форми: коментоване читання, мовознавчі турніри; при бібліотеці діють гурток дитячої творчості «Умійка» та екологічний гурток «Джерельце», також здійснюється клубна робота (клуб цікавих зустрічей «Натхнення» та клуб психологічної підтримки «Гармонія»).

Харківська обласна бібліотека для дітей акцентує на таких заходах, як буриме, загадки та інші літературні ігри, казкові дефіле; започатковано Школу анімації «Оживи книгу» (у межах якої користувачі впродовж року працюють над створенням буктрейлерів).

Отже, публічні бібліотеки застосовують достатньо широкий спектр креативних форм та засобів обслуговування користувачів, спрямований не лише на поширення знань та популяризацію читання, а й організацію змістовного проведення дозвілля, формування інформаційної культури, забезпечення можливостей розвитку творчих здібностей, соціальну адаптацію та корекцію способу життя, ціннісних орієнтацій, звичок, здоров'я, психологічного самопочуття.

Фокусування зусиль бібліотеки на найпопулярніших заходах, спрямованих на змістовне проведення дозвілля та гармонійну комунікацію, дозволяють стати затребуванішою та цікавішою для користувачів.

Висновки. Сучасні бібліотеки мають поступово перетворюватися на унікальні заклади, що надають не лише інформацію, а й можливість активної комунікації в комфортному місці, пропонуючи креативні заходи для змістовного й цікавого дозвілля, навчання та саморозвитку із залученням професійних фахівців із різних сфер: бібліотечної, видавничої, психологічної, юридичної, екологічної та ін.

Переосмислення традиційної ролі бібліотеки як інформаційного та активного комунікаційного середовища надає нових можливостей та перспективи в сучасному суспільстві, змістовну підтримку для розвитку багатьох сфер життєдіяльності людини та підкреслюючи значущу роль бібліотеки у соціокультурному, освітньому, рекреаційному напрямках.

Перспективи дослідження. Бібліотечне обслуговування потребує подальшого розвитку, а особливо в напрямі застосування інноваційних форм та заходів роботи, котрі дозволять створити та підтримувати в бібліотеці комунікаційне середовище орієнтоване на сучасних користувачів.

Список посилань

- Азарова, В. А. (1998). *Обслуживание читателей: техника профессионального поведения библиотекаря*. Самара: СГАКИ.
- Академічний тлумачний словник української мови (2018). Взято з <http://sum.in.ua/s/potreba>.

- Айзенберга, А. Я. (Ред.). (1996). *Библиотечное обслуживание: теория и методика*. Москва: Изд-во Моск. гос. ун-та культуры.
- Блюменау, Д. И. (1998). *Информация и информационный сервис*. Ленинград: Наука.
- Бородина, В. А. (2013). *Информационное обслуживание: описание, таблицы, схемы*. Москва: Либерей-Бибинформ.
- Брежнева, В. В., Минкина В. А. (2004). *Информационное обслуживание: продукты и услуги, предоставляемые библиотеками и службами информации предприятий*. Санкт-Петербург: Профессия.
- Горова, С. (2017). Інформаційні потреби людини і розвиток сучасної бібліотечної діяльності. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*, 46, 181–196.
- Дворкина, М. Я. (2003). *Библиотечное обслуживание: Новая реальность*. Москва: Изд-во Московского государственного ун-та культуры и искусств.
- Дворкина, М. Я. (2009). *Библиотечно-информационная деятельность: теоретические основы и особенности развития в традиционной и электронной среде*. Москва: Издательство «Файр».
- Дворкина, М. Я. (2011). *Информационное обслуживание: социокультурный подход*. Москва: Профиздат.
- Дергилева, Т. В. (2010). *Библиотечное обслуживание*. Новосибирск: ГПНТБ СО РАН.
- Коновал Л. В. (2014, 21–23 жовтень). Інформаційна потреба: сутність та дефініції. Взято з <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/350>
- Кононученко, Л. (2009). *Задоволення потреб користувачів в умовах інформаційного суспільства*, Матеріали XII міжнародної наукової конференції з проблем книгознавства. Москва: Наука.
- Крейденко, В. С. (1997). *Библиотечное обслуживание*. Санкт-Петербург: СПбГАК.
- Ловкова, Т. Б. (2009). *Библиотека как центр досуга*. Москва: Либерей-Бибинформ.
- Мелентьева, Ю. П. (2006). *Библиотечное обслуживание*. Москва: Издательство «Файр».
- Миськевич, Т. (2016). Сучасна бібліотека як мультисервісний заклад. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*, 43, 57–69.
- Онищенко, О. (2015). Проблеми адаптації бібліотек до умов цифрової культури. *Бібліотечний вісник*, 6, 3–7.
- Найсучасніші бібліотеки світу (2017). Взято з <https://vogue.ua/ua/article/culture/knigi/5-samyh-sovremennyh-bibliotek-mira.html>

References

- Azarova, B. A. (1998). *Reader service: The technique of professional behaviour of the librarian*. Samara: SGAKI. [in Russian].
- Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language (2018). Retrieved from <http://sum.in.ua/s/potreba>. [in Ukrainian].
- Ayzenberga, A. Ya. (Editor). (1996). *Library services: Theory and methodology*. Moscow: Publishing house MGUK. [in Russian].

- Blyumenau, D. I. (1998). *Information and information service*. Leningrad: Nauka. [in Russian].
- Borodina, V. A. (2013). *Information service: Description, tables, diagrams*. Moscow: Liberea-Bibinform. [in Russian].
- Brezhneva, V. V., Minkina V. A. (2004). *Information services: Products and services provided by libraries and enterprise information services*. St. Petersburg: Profession. [in Russian].
- Gorova, S. (2017). Information needs and the development of modern library activities. *Scientific works of the National Library of Ukraine. At I. Vernadsky*, 46, 181–196. [in Ukrainian].
- Dvorkina, M. Ya. (2003). *Library services: A new reality*. Moscow: The Moscow State University of Culture and Arts. [in Russian].
- Dvorkina, M. Ya. (2009). *Library and information activities: Theoretical foundations and peculiarities of development in the traditional and electronic environment*. Moscow: Publishing House «Fair». [in Russian].
- Dvorkina, M. Ya. (2011). *Information services: Sociocultural approach*. Moscow: Profizdat. [in Russian].
- Dergileva, T. V. (2010). *Library services*. Novosibirsk: GPNTB SB RAS. [in Russian].
- Konoval L. V. (2014, 21–23 October). Information need: Essence and definitions. Retrieved from: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/350> [in Ukrainian].
- Kononuchenko, L. (2009). *Needs of users in an information society*, Materials of the XII International Scientific Conference on problems of Book Science. Moscow: Nauka. [in Russian].
- Kreydenko, B. C. (1997). *Library services*. St. Petersburg: SPbGAK. [in Russian].
- Lovkova, T. B. (2009). *Library as a leisure center*. Moscow: Liberea-Bibinform. [in Russian].
- Melentyeva, Yu. P. (2006). *Library services*. Moscow: Publishing House «Fair». [in Russian].
- Miskevich, T. (2016). Modern library as a multi-service institution. *Scientific works of the National Library of Ukraine. At I. Vernadsky*, 43, 57–69. [in Ukrainian].
- Onishchenko, O. (2015). Problems of adaptation of libraries to the conditions of digital culture. *Library bulletin*, 6, 3–7. [in Ukrainian].
- Modern world libraries (2017). Retrieved from: <https://vogue.ua/ua/article/culture/knigi/5-samyh-sovremennyh-bibliotek-mira.html>. [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 29.11.2019 р.